

Veteran 1864

Erindringsmedaljer

Af Anders Baadsgaard Straarup

Allerførst et tip til læseren:

Brug linket *Veteran 1864* i nederste venstre hjørne af www.airmen.dk til en række sider også om 1848-1850 og om tapperhedsmedaljer.

Det er en meget gammel tradition, at soldater kan få medaljer, hvor de to hovedtyper er tapperhedsmedaljer og tjenestemedaljer. Tapperhedsmedaljer gives for en ekstraordinær indsats, typisk for en indsats et bestemt sted ved en bestemt lejlighed. Tjenestemedaljer gives normalt til alle, der har gjort tjeneste en bestemt periode et bestemt sted.

Figur 1. Kong Frederik VII (anskuelsestavle for skolebørn)

Medaljen for Tapperhed 1848

Allerede efter slaget ved Bov 1848 skrev Frederik 7. til sin finansminister: "Vi ville allernaadigst have Dig overdraget at foranstalte en Medalje udpræget - . Indskrift "For Fædrelandskjærlighed og Tapperhed. – Denne Medalje som udpræges deels i Sølv og deels i Kobber, ville Vi uddele som Belønning til de Krigere, der maatte udmærke sig under nærværende Krigsuroligheder."

Statsrådet drejede det til, at medaljen skulle tildeles "Enhver, som hæderligt have deltaget i dette Felttog" som et mindetegn, og at der i alt skulle præges 30.000 medaljer. Statsrådet påpegede i 1849 "det ønskelige i, at Medaillen for Tapperhed kun uddeltes til dem, som særligt havde gjort sig værdige til denne Udmærkelse." I januar 1851 besluttede Kongen i statsrådet at undlade uddeling af medaljen af hensyn til retableringen af et godt forhold mellem danske og tyske undersåtter! Medaljen for Tapperhed 1848 blev derfor ikke uddelt!

Medaljen for Tapper Daad 1864

11 dage efter slaget ved Dybbøl godkendte Christian 9. det første eksemplar af en ny tapperhedsmedalje:

"Som Udmærkelstegn for Militaire, der i Krigen særligt udmærke sig ved Tapperhed og Conduite, indstiftes en Medalje, der uddeles af Hans Majestæt Kongen;

Denne Medalje bliver et fælles Hæderstegn saavel for Officerer som for Underofficerer og Menige:

Medaillen præges ordentligvis i Sølv, men kan for særdeles udmærket Vaabendaad uddeles præget i Guld."

Figur 2. Medalje for deltagelse i krigen 1848-50.

Medaljen for Tapper Daad 1864 blev heller ikke uddelt! I stedet blev Dannebrogssordenen brugt til belønning for tapperhed, men i langt mindre omfang end tilsigtet med medaljen. Dog blev der udarbejdet lister over officerer, befalingsmænd og menige indstillet til Tapperhedsmedaljen. Se på nettet *Indstillinger og dekorationer fra 1864* udarbejdet af Robert Lemming, som bemærker, at i diskussion om en bestemt officers navn på listen blev det nævnt: "Har været syg under hele felttoget, men hvis han havde været med, havde han været en tapper og brav mand". Som nævnt blev medaljen ikke uddelt!

Svært at afgrænse, hvem der var tapper nok til en medalje – og efter 9. april 1940 diskuterede man igen i mange år – og den sag, som jeg har linket til, endte heller ikke med medaljeuddelinger!

I januar 1871 blev Christian 9. opsøgt af en deputation på vegne af 3000 våbenbrødre, der efterlyste de lovede medaljer for 1848-50 og 1864. Kongen ville nu drøfte nærmere med krigsministeren. Den langstrakte beslutningsproces endte med en Indstiftelse 1ste Februar 1876, og samme dag udsendtes:

Kundgjørelse for Hæren:

"Der tilveiebringes en Erindringsmedaille for dem, som enten i Hærens eller Flaadens Tjeneste have deltaget i Kampene for Fædrelandet 1848-1850 og 1864, saaledes at der præges en Medalje for dem, der have deltaget i Krigen 1848-1850, med Brystbillede af Højsalig Kong Frederik den Syvende, en Medaille for dem, der have deltaget i Krigen 1864, med Brystbillede af Kong Christian den Niende, og en Medaille for dem,

Spørgsmaal.	Svar.
Doed er Deres fulde Naam?	Jacob Peter Frandsen
Hvilken Dag og hvilket Aar er De født?	2 Juni 1837
I hvilket Aar har De deeltaget i Krigen?	1864
Med hvilken Afdeling (Infanteri) tjente De dengang?	3de Regiment
Med hvilket Compagni, Escadron eller Batteri stod De?	6te Compagni 1864
Hvilket Nummer havde De?	N. 243.
Fra og til hvilken Dag var De tjenestgjørende?	18de December 1863. og til 9 Sept. 1864
Tjente De som Menig eller som Befalingsmand?	Carparal
Blev De saaret i Krigen? Naar?	Nei!
Har de ligget paa Lazareth? Paa hvilket?	Nei!
Blev De fangen i Krigen? Naar og hvor?	B. April 1864 ved Dybbøl
Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket Nummer har Deres Pensionsbrev?	Nei!
Er De Medlem af „De danske Vaabenbrodres Selskab“? I hvilken af dets Afdelinger og i hvilket Nummer staar De?	Ja! Helwegnis Afdeling N. 10466
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	Stabsfører
Hvor har De nu Bopæl? (Hvis De ikke boer i en Kjøbstad, bedes Amt, Herred, Sogn og By opgivet).	Helwegnis
Hvilken er Deres nuværende Adresse?	Sundergaard N. 51A.

Berettiget.
Schroll

Figur 3. Eksempel på ansøgningskema, her for korporal Jacob Peter Frandsen af 3. Regiment, Berettiget.

Figur 4. Medalje for deltagelse i krigen 1864.

Figur 5. Medalje for deltagelse i begge slesvigske krige.

der have deltaget i begge Krigene, saavel med Kong Christian den Niendes som Højsalig Kong Frederik den Syvendes Brystbillede.

Medaillen tildeles Enhver, som i et af Aarene 1848, 1849 og 1850 eller i 1864 har staaet ved en Afdeling (Institution), medens denne var paa Krigsfod (Feltfod)* eller som har været udcommanderet med et i Anledning af Krigen udrustet Skib, dog kun forsaavidt den paagjældende ikke har udstaaet Strafarbejde eller ved Dom er funden skyldig i et i den offentlige Mening vanærende Forhold.”

* Vigtig tilføjelse i senere afsnit: ”i nok saa kort en Tid.” Yderligere: ”Naar en Person er funden berettiget til Medaillen, forsynes det af ham udfyldte Schema forneden med Paaskriften ”Berettiget” og Afdelingschefens Navn.”

Figur 6. Husmand N.C. Andersens diplom og medalje (Ebeltoft Militærhistoriske Samling)

Det turde være indlysende at man blev afvist, hvis man ikke havde været tilknyttet en regulær militær enhed, eller hvis den ikke havde været på Krigsfod/Feltfod. I enkelte tilfælde blev der indhentet straffeattester og erklæringer, inden sagen blev afgjort.

De indscannede Uberettigede ansøgninger er derfor også særdeles interessante.

Erindringsmedaljer

Justitsministeriet udsendte cirkulære til samtlige Amtmænd om at ansøgningsskemaer med konvolutter skulle fordeles via By- og Herredsfogederne samt Sognefogederne. Der udsendtes 130.000 spørgeskemaer i forskellige farver alt efter hvilken medalje man søgte, samt konvolutter, der skulle indsendes direkte til Krigs- og Marineministeriet. Der blev præget 58.000 medaljer for 1864, 46.000 for 1848-50 og 3.000 for 1848-50 og 1864, alle af bronze, diameter 31 mm, ud fra ministeriernes bedste skøn. Antal uddelte medaljer er noget mindre, og der findes ikke nogen samlet opgørelse af tallene!

Veteran 1864 viser i *Erindringsmedaljer i tal*, at 97.470 dokumenter ses indtastede, 15.218 u-indtastede, i alt 112.688 dokumenter. Et stort og beundringsværdigt arbejde at indtaste så meget! Det var dog ikke alt.

Veteran Niels Christian Andersen

”Husmand Niels Christian Andersen af Iverslyst erkjendes hermed berettiget til den af Hans Majestæt Kongen allerhøiest indstiftede Erindringsmedalje for Deltagelse i Kampen for Fædrelandet 1864.”

Det er indledningen på diplommet, der ses i Ebeltoft Militærhistoriske Samling.

I 2011 var det besværligt at finde hans ansøgning, men i 2022 er det nemmere. Fremgangsmåden er gennemgået i *Veteran 1864* på siden *Om NCA og andre*.

Figur 7. Alle overlevende soldater kunne få erindringsmedaljer. Svært at afgøre lige netop hvem der skulle have haft tapperhedsmedaljer. (Kgl Bibliotek Digitale Samlinger)

Søgning i *SDFE-kortviser* på Iverslyst i søgefeltet giver 2 Stednavne, bl.a. Gård i Arden. Klik Adresser og se vejnavn og husnummer. Klik Administrative grænser, Sognegrænser og se, at det er i Astrup Sogn. Se evt. Post-distrikt. Kommunegrænser, Mariagerfjord Kommune.

Kortet *Sogn, Herred, Amt* viser nemt Ålborg Amt, Hindsted Herred, Astrup Sogn. *Dansk Demografisk Database, Simpel søgning – efter person* med de tre navne og personnavn, Alle år giver 11 poster, hvor NCA, 41 år, i FT-1880 ses ved Et Huus Ivers Lyst, Astrup Sogn, Thisted By. Alle FT-1880 folketællinger er indtastede og søgbare! De fleste af ansøgerne fra tidligst 1876 kan findes i den folketælling.

Herefter var det meget nemt i *Søg i Sall Data, 1848-50+1864* at finde hans ansøgningsskema. Som menig i 2. Kompagni, 20. Regiment blev han såret og taget til fange 18. april 1864 ved Dybbøl. Robert Lemming sporede

hans vej til Dybbøl, hvor han kæmpede nær Dybbøl Mølle, hvor det gik hårdest til. Mere i artiklen *Medaljens betydning for soldaterne!* der ses på siden *Veteran 1864* og i *Om NCA og andre*.

Veteran Jep Asmussen

Hans indrammede diplom med medalje og foto er udstillet på Sønderborg Slot. Han skrev på hvidt papir:

*Til det høje Krigsministerium, Kjøbenhavn.
Undertegnede ansøger herved det høje Ministerium om at faae Medalje for Deeltagelsen i Felittoget 1864. Jeg deltog som Frivillig ved Capitain Aarøes Strejfkorps, 2det Compagni.*

Stevning pr Svendstrup paa Als, 23de Februar 1876. Allerærbødigst Jep Asmussen, Lærer.

Militær baggrund

Aarøes Strejfkorps var en specialenhed, som fra april 1864 havde til opgave ved angreb

Figur 8. Gruppefoto af Aarøes Strejfkorps 1864. (Kgl Bibliotek Digitale Samlinger)

”mod de langs den slesvigske kyst fordelte fjendtlige tropper at bringe fjenden til at vende en større del af sin hær til kystens bevogtning og til dækning af sine i nærheden af stranden værende kantonnementer” som angivet i Instruks for Strejfkorpset af 10. april 1864. Resultaterne af korpsets virke var begrænsede, og det klarede sig med få tab, men det var opmuntrende at kunne angribe fjenden på den måde.

Hjemmesiden *Veteran 1864* har links til 6 tykke bind i *Slægtsforskernes Bibliotek* af Generalstaben med titlen *Den dansk-tyske Krig* med 3 bind for hver af De slesvigske krige. Ses i fuld længde! Eksempelvis åbnes 1864 II og PDF-filen. Brug tasten F3, skriv Aarøe som netop nævnt og se 7 resultater, som man hopper frem gennem. Ved søgning på et sidetal, hopper man lige frem til det tal. I *Om NCA* og *andre* har jeg flere søgetips. Jævnligt er der fremragende artikler i *Våbenhistorisk*

Tidsskrift om veteraner med forslag til videre søgning.

Søgninger

Søgning i *Søg i Sall Data, 1848-50+1864* efter *indtastede* ansøgninger kan være simpel. Hvis manden har et ualmindeligt efternavn, kan det være nok. Hvis navnet er mere almindeligt og listen bliver for lang, kan den forkortes med tilvalg af Amt * Krigsår * Fødeår. (Brug Tilbage-pilen og tilføj valg) Vælg i ny liste. Under Amt: ses også Sønderjylland * Udlandet * Marinen.

Find en veteran, nemmest via *Sall Data*, en søgning på tværs af indtastede serier. Igen noget svært gjort meget let af Lars Jørgen Helbo. Der bruges samme skabelon i *Sall Data* uanset forskellige skemaer eller intet skema i *Arkivalieronline*. Hvis man umiddelbart kan se, som ved Niels Christian Andersen, at al tekst ser ud til at være indtastet i *Sall Data*, er der ingen grund til søgning i

Arkivalieronline, men se eksempler, hvor *Sall Data* kun har data nok til søgning. Klik på foto og se seriens navn og nr. af total. Find serien og det nummer i *Arkivalieronline* via min liste i *Veteran 1864* over indtastede ansøgninger. Her kan der være mere tekst indtastet. Meget fint!

Nærliggende ved J. Asmussen, set på Sønderborg Slot, at bruge *Søg i Sall Data, 1848-50+1864* og nøjes med navnet Asmussen. Tilvalg af Amt: Sønderjylland og Krigsår: 1864 gav en overskuelig liste, hvor Jep Asmussen ses. Et klik på foto viser Sønderjyder, A, opslag 246 af 259 opslag. Via *1848-1850 og 1864 Sønderjyder* ses foto igen sammen med indtastet tekst fra de flittige indtastere tilknyttet Rigsarkivet. Veteran Hans Thomsen, Sundsmark, måtte søges alene på efternavn og derpå et kig på listen. Se Hans Peter Thomsen (HPT).

Det kan lade sig gøre at ende med et A-4 ark med tekst og et andet med foto som vist i *Veteran 1864*. Prøv at gå ind i en serie et sted i oversigten over serier fra *Arkivalieronline*, indtastet eller indscannet, og klik dig frem for at få både overblik og detaljer.

Under *Indscannede ansøgninger* ses *Befalingsmænd, 7 serier*, herunder *Tjenestegørende officerer og underofficerer*. Som vist i mit link til *Kundgjørelse for Hæren* skulle alle enheder inden udgangen af februar 1876 indsende "Navnefortegnelse over det ved dem tjenestegørende Personale, som i Henhold til ovenanførte allerhøieste Resolutioner er berettiget til at erholde Erindringsmedaillen."

2den Artilleriregiment havde en Oberst, en Stabssergent, en Trompeter og 5 andre, der deltog både 1848-50 og 1864 samt en Overdyrlæge, en Sadelmager og en Beslagsmed samt 14 andre berettiget for 1864. Se links.

Desværre havde man i 1876 ingen tanker om værdien af standardiserede indberetninger, så der er kun grad/funktion, initialer og efternavn for de berettigede for hvert regiment

eller tilsvarende enhed. Måske kan du klikke dig frem til enheder du kender.

Helt frem til 1924 ses indscannede ansøgninger i serien *Senere!* En del af dem drejede sig om, at en uheldig mand da så meget gerne ville have en ny medalje til erstatning for en, der var gået tabt.

Skændselsmedaljer?

Umiddelbart var der, måske især hos personer, der ikke kunne få erindringsmedaljer, kritik af at penge fra staten skulle bruges på "kobberskilling i bånd" eller smålighedens medaljer, som modtagerne måtte vente på i 28 år eller 12 år, hvis deres ansøgninger blev godkendt. Erik Ovesen nævner i *Skændselsmedaljer*, at de trods alt fik en strålende modtagelse i folket. "Nu fik den jævne mand, den menige soldat endelig et håndgribeligt bevis på sin konges anerkendelse for indsatsen i krigen, og for de afsavn, han havde måttet lide både ved fronten og hjemme."

Figur 9. Christian IX, født 1818, konge 1863-1906. (*Kongernes samling.dk*)

Figur 10. Våbenbrødre samledes i 1908 ved H. Rasmussens guldbryllup. Foto fra Stevns Lokalhistoriske Arkiv, siddende veteraner fra 1848, stående veteraner fra 1864, navneliste forefindes på arkivet.

11. marts 1877 var 5-6000 medaljemodtagere samlede på Amalienborg Slotsplads for at takke Kong Christian 9. for medaljer. Han holdt en tale:

"Jeg takker Dem for den Hyldest, De have bragt mig gennem Deputationen. Det er mig en Glæde at hilse paa saa mange brave Krigere fra Felttogene 1848-50 og 1864, i hvilke Soldaterne viste et sjældent Heltmod, for hvilket min Erkjendtlighed og Taknemlighed først kan svinde ved min død. Jeg er glad for at se Dem tilfredse og glade over Erindringsmedaillerne, og det er mig kjært at kunne gennemføre denne Sag. Jeg er selv stolt over at bære Erindringsmedaillen paa mit Bryst."

Veteranerne er tydeligt stolte af deres Erin-dringsmedaljer. *De danske Vaabenbrødre* blev stiftet 1859 af veteraner fra Treårskrigen og var i hele sin levetid kun åben for perso-

ner, der havde deltaget i de to krige. Videre-ført under navnet *De Danske Forsvarsbro-derselskaber*, i 2022 med 80 selskaber fordelt over landet, med en lige linje tilbage til de gamle veteraner.

Kilder

Arkivalieronline med indtastede og indscan-nede ansøgninger.

Sall Data med www.salldata.dk/erindring
Lars Stevnsborg: Kongeriget Danmarks Or-dener, Medaljer og Hæderstegn, 2004.

Oplysninger fra Robert Lemming.
Erik Ovesen: Skændselsmedaljer, Våbenhi-storisk Tidsskrift oktober 1971.

Bekjendtgjørelse af 1ste Februar 1876 om Indstiftelse af en Erindringsmedaille
Cirkulære af 1ste Februar 1876 fra Justitsmi-nisteriet til samtlige Amtmænd
Kundgjørelse for Hæren af 1ste Februar 1876 om erindringsmedaljerne